

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

МАРЧУК ЛЕСЯ СЕРГІЙВНА

УДК 331.102.344

ДИСЕРТАЦІЯ

**УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 0.51 – Економіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Л. С. Марчук

Науковий керівник:

Перерва Петро Григорович,

доктор економічних наук, професор

*Звернувшись до
Генерального директора
при підписанні дисертації
доставити
52 серію
проф. Григорієвич О.Ю.
11.11.2021р.*

Харків 2021

АНОТАЦІЯ

Марчук Л.С. Управління процесами формування та оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка (05 – Соціальні та поведінкові науки). – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Міністерства освіти і науки України, м. Харків, 2021.

Роботу виконано на кафедрі «Менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин» Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Міністерства освіти і науки України. З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Кирпичова 2.

У дисертаційній роботі представлені результати дослідження теоретичних та науково-методичних положень, а також розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення процесів формування, управління та оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та методичних підходів та практичних розробок щодо оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств.

Методичною та теоретичною базою дослідження стали фундаментальні положення економічної теорії, методичні розробки та наукові праці провідних вчених з питань процесів розвитку інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств.

При вирішенні завдань дисертаційного дослідження застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи: методи аналізу, синтезу, узагальнення та порівняння - для уточнення сутності економічних категорій; системного підходу - для систематизації показників впливу інтелектуального потенціалу; процесного та сценарного - при моделюванні алгоритму оцінювання інтелектуального потенціалу; статистичні та графічні - для аналізу сучасного стану інтелектуального потенціалу на машинобудівних підприємствах України; експертних оцінок - для виокремлення індикаторів та визначення їх впливу на розвиток інтелектуального потенціалу; структурно-логічного та економіко-математичного моделювання - для розробки методичних положень комплексного оцінювання інтелектуального потенціалу на машинобудівних підприємствах; абстрактно-логічного - для теоретичних узагальнень результатів дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність задач дослідження, наведено наукову новизну та сформувано практичне значення одержаних результатів.

В першому розділі здійснено дослідження та аналіз близьких за економічною сутністю, але не тотожних таких економічних категорій, як: інтелектуальний капітал, інтелектуальні ресурси, інтелектуальний потенціал, трудовий та економічний потенціал. Проведено детальний аналіз сучасного стану та перспективи розвитку інтелектуального потенціалу машинобудівної галузі України. Виділено причини, що перешкоджають вітчизняним підприємствам здійснювати інтелектуальну діяльність. Проведено дослідження та порівняльний аналіз існуючих методів оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств. Визначено переваги та недоліки існуючих методів. В результаті дослідження запропоновано використання відповідних методів оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств, що обумовлено їх особливостями, відмінністю критеріїв та показників.

У другому розділі проведено дослідження методів формування інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств та наведено їх порівняльну характеристику. Досліджено та проаналізовано світові та вітчизняні тенденції розвитку інтелектуального потенціалу машинобудівної галузі. Проведено дослідження українського ринку промислових насосів. Сформовано систему показників впливу інтелектуального потенціалу машинобудівної галузі, з використанням експертно-аналітичних методів розроблено методичні положення по їх ранжуванню та визначенню вагових коефіцієнтів груп показників ефективності та окремих показників в складі кожної з груп окремо із урахуванням їхньої специфіки. Розроблено методичні рекомендації стосовно організації системи управління формування та розвитком інтелектуального потенціалу машинобудівного підприємства.

У третьому розділі проведено дослідження стосовно розвитку методів оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств та ефективності його використання. Визначено специфіку управління знаннями персоналу, спрямовану на безперервну освіту, що призведе до підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу промислового підприємства. Створено ефективну модель комплексної оцінки інтелектуального потенціалу машинобудівного підприємства, удосконалено теоретико-методичний підхід щодо визначення рівня інтелектуального потенціалу промислового підприємства, що на відміну від існуючих, ґрунтується на оптимальних значеннях його коефіцієнтів і не потребує бази порівняння, при цьому запобігає штучному завищенню рівня потенціалу та неправильному визначенню стратегічних напрямів розвитку інтелектуального потенціалу та неефективному вкладенню коштів в його підвищення. На прикладі насособудування, замінивши старе обладнання новим за рахунок впровадження інтелектуального потенціалу у вигляді висококваліфікованих фахівців з ремонту та обслуговування насосного обладнання вдалося досягти значної економії електроспоживання. Розраховано систему якісних та

кількісних показників інтелектуального потенціалу, що має логічну та чітку структуру. Проведено комплексне оцінювання як окремих складових інтелектуального потенціалу, так і визначено інтелектуальний рівень підприємства в цілому. На основі удосконаленого декомпозиційно-агрегатного методу визначено оцінку рівня інтелектуального потенціалу конкуруючих машинобудівних підприємств Харківського промислового регіону.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо управління процесами формування та оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств. Удосконалено сутність економічної категорії «інтелектуальний потенціал», шляхом надання авторського визначення, яке на відмінну від існуючих, виокремлює та узагальнює найбільш спільні та відмінні риси для цього терміну, що дозволяє зрозуміти більш точну характеристику економічної категорії.

В дисертаційній роботі також удосконалено систему показників та методів оцінювання інтелектуального потенціалу, яка на відмінну від існуючих положень, дозволяє ранжувати та визначати вагові коефіцієнти груп показників впливу на ефективність інтелектуального потенціалу та окремих показників в складі кожної групи окремо для кожного стану інтелектуального потенціалу з урахуванням особливостей кожного з них.

Дістав подальшого розвитку методичний підхід до оцінювання рівня інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств, який, в порівнянні з існуючою практикою, дозволяє систематизувати методи оцінювання інтелектуального потенціалу, що надає можливості оцінити рівень інтелектуального потенціалу як за його окремими складовими, так і за комплексом в цілому.

Набув розвитку концептуальний підхід до управління інтелектуальним потенціалом машинобудівного підприємства, на відмінну від існуючих,

враховує процеси управління формуванням та використанням інтелектуального потенціалу, що надає можливості більш ефективно управляти інтелектуальним потенціалом підприємства та приймати своєчасні та ефективні управлінські рішення.

Дістали подальшого розвитку методичні положення щодо інтегральної оцінки інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств, відмінною рисою яких є формування індивідуальної системи показників на основі застосування лінійного масштабування та відбору найвпливовіших з них, шляхом зваженої середньоарифметичної кількісних індексів, з подальшою їх трансформацією в інтегральний показник оцінки інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств.

Набув подальшого розвитку методичний підхід до комплексної оцінки рівня інтелектуального потенціалу підприємств машинобудівної галузі, який, на відмінну від існуючих, передбачає рекомендації щодо підвищення рівня інтелектуального потенціалу, шляхом визначення та класифікації показників рівня інтелектуального потенціалу, розрахунку якісних та кількісних показників впливу, порівняння рівню рівня інтелектуального потенціалу досліджуваного підприємства стосовно конкурентів, що дозволяє підприємствам більш ефективно управляти інтелектуальним потенціалом та розробляти заходи щодо його підвищення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні, методологічні та методичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи доведені до рівня практичних розробок та впроваджені в діяльність підприємств: ООО «СКБ «Укрелектромаш» (акт впровадження від 18.10.2019), АТ «Електромашина» (акт впровадження від 17.09.2019), ДП «Харківський інститут землеустрою» (акт впровадження від 06.05.2019), ТОВ «ЕВЕРЕСТ КОМПАНІ» (довідка №132 від 12.09.2019), ПП «ВІТАР ГРУП» (довідка №44 від 14.02.2019), ТОВ «Ювента інжиніринг» (акт впровадження від 23.05.2019), ЗАТ «НТМЕЦ «Екосистема» (довідка №45/37 від 12.02.2020),

ТОВ «Пригородна нерухомість» (акт впровадження від 24.03.2020), ТОВ «АМБ Технолоджи» (акт впровадження від 02.02.2021), та у навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт впровадження 17.09.2021).

Ключові слова: економічна діяльність, інтелектуальний потенціал, управління, формування, оцінювання, ефективність, класифікація показників інтелектуального потенціалу, машинобудівна галузь.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у періодичних наукових виданнях, що увійшли до переліку наукових фахових видань України:

1. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки): зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. №15 (1291). С.53-63. Електрон. аналог друк. вид.: URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/36345> (International Journal Indexing: ICI Journals Master List / ICI World of Journals, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Ulrich's periodicals, Google Scholar)*

2. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки): зб. наук. пр. Харків: НТУ "ХПІ", 2018. №20 (1296). С.95-101. Електрон. аналог друк. вид.: URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37651> (International Journal Indexing: ICI Journals Master List / ICI World of Journals, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Ulrich's periodicals, Google Scholar)*

3. Марчук Л.С. Сучасний стан інтелектуального потенціалу та аналіз діяльності машинобудівних підприємств України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки, 2019. №34. С.78-81. URL: <http://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/461>*

4. Марчук Л.С. Дослідження та аналіз світових та вітчизняних факторів розвитку інтелектуального потенціалу підприємств машинобудівної галузі. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво, 2020. № 1. С. 59-66. doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-10*

5. Марчук Л.С. Роль та місце інтелектуального потенціалу в розвитку промислових підприємств. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит.*

Energy saving. Power engineering. Energy audit, 2020. № 10 (152). С. 30-37. URL: <http://eee.khpi.edu.ua/article/view/229917> (International Journal Indexing: Google Scholar, BASE, WorldCat, Ulrich's Periodicals Directory)

6. Марчук Л.С. Методичні рекомендації стосовно організації системи управління інтелектуальним потенціалом машинобудівного підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*: зб. наук. пр. Харків: НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 65-68. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54866>

7. Марчук Л.С. Методичні рекомендації по оцінці ефективності використання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*: зб. наук. пр. Харків: НТУ "ХПІ", 2021. № 2. С. 64-67. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54864>

Зарубіжні публікації:

8. Marchuk L. Modeling of economic assessment of intellectual potential at machine-building enterprises of Ukraine. *ASEJ Scientific Journal of Bielsko-Biala School of Finance and Law*. 2020. Vol.24, no.3. P.15-20. URL: <https://asej.eu/index.php/asej/article/view/548> (International Journal Indexing: DOAJ, CEJSH, CEEOL, BASE, ICI Journals Master List, ERIH PLUS, EBSCO, ROAD, Google Scholar)

Наукові праці, які свідчать про апробацію матеріалів дисертації:

9. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Исследование составляющих интеллектуального капитала промышленного предприятия. *Стратегічно-інноваційний розвиток суб'єктів економічної системи в умовах глобалізації*: тези II Міжнар. наук.-практ. конф., 8-10 листопада 2017 р. Кременчук: КрНУ, 2017. С.129-134. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/33714>

10. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Класифікація інтелектуального потенціалу промислового підприємства. *Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання*:

електронне видання: зб. тез Міжвуз. наук.-практ. конф., Харків: НАНГУ, 2017. С.92-94. URL:<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/33281>

11. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Поняття та структура інтелектуального потенціалу. *Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі*: зб. тез II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю, 28-30 листопада 2017 року. – Кременчук, КрНУ, 2017. С.175-179.

12. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Інтелектуальний потенціал як економічна складова розвитку промислового підприємства. Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. "Сучасні наукові інновації" 24-25 лютого 2018 року. Частина 1. Київ: Міжнародний центр наукових досліджень, 2018. С.19-21.

13. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Особливості економічного розвитку та формування інтелектуального потенціалу машинобудівного підприємства. *Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії*: тези 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 березня 2018. – Київ: КНУКіМ, 2018. Ч. 3. С.121-124.

14. Марчук Л.С. Понятійний апарат інтелектуального потенціалу машинобудівного підприємства. *From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area: proc. of the Intern. Sci. Conf., August 24th, 2018 / org. com.:* M. Kitsing; Baltic Research Inst. of Transform. Economic Area. – Riga: Baltija Publishing, 2018. P.51-53.

15. Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал та його оцінка на промисловому підприємстві. *Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри*: матеріали 6-ї Всеукр. наук.-практ. конф. з проблем інтелектуальної власності, 27 вересня 2018 р. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; Наук.-дослід. ін-т інтелектуальної власності. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2018. С.164-168.

16. Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал України як аспект управління: проблеми та напрями розвитку. *Сучасні технології менеджменту*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, 7 листопада 2018 р. / відп. ред. Л. М. Черчик. – Луцьк : СНУ ім. Л. Українки, 2018. С.102-103.

17. Марчук Л.С. Роль інтелектуального потенціалу в управлінській діяльності машинобудівних підприємств. *Сучасні технології менеджменту*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, 7 листопада 2018 р. / відп. ред. Л. М. Черчик. – Луцьк : СНУ ім. Л. Українки, 2018. С.104-105.

18. Марчук Л.С. Реалізація інтелектуального потенціалу України в сучасних умовах інноваційного розвитку. *Стратегічно-інноваційний розвиток суб'єктів економічної системи в умовах глобалізації*: зб. тез наук. робіт 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 7-9 листопада 2018 р. / Кременчуцький нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. – Кременчук, 2018. С.106-109.

19. Marchuk L.S., Posokhov I.M. The current state and trends of international trade in goods on the example of the Kharkiv region. *Perspectives of science and education: proc. of the 6th Intern. youth conf.*, 14th December, 2018, New York, USA / ed. L. Koenig. – Vienna: Premier Publishing s.r.o., 2018. P.132-136.

20. Марчук Л.С., Посохов И.М. Экономические риски интеллектуального потенциала на промышленном предприятии. *Соціально-економічні та правові чинники розвитку національної економіки України: облікові, аналітичні та контрольні аспекти в сучасних умовах інтеграційних процесів*: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 22 листопада 2018 р. Полтава: ПУЕТ, 2018. С.309-312.

21. Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як складова інноваційного розвитку в концепції стратегічного управління промисловим підприємством. *Сучасні проблеми глобалізаційних процесів у світовій економіці*: матеріали наук.-практ. конф., 12 листопада 2018 р. – Київ: НАУ, 2018. С.134-135.

22. Марчук Л.С. Интеллектуальный потенциал как фактор устойчивого развития промышленного предприятия. *Региональные проблемы*

преобразования экономики: интеграционные процессы и социально-экономическая политика региона: материалы 9-й Междунар. науч.-практ. конф., 5-6 декабря 2018 / общ. ред.: Ш.К. Кутаев. – Махачкала: ИСЭИ ДНЦ РАН, 2018. С.607-609.

23. Марчук Л.С. Основи управління інтелектуальним потенціалом в умовах сучасної економіки та права. *Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки та права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ 17 листопада 2018 р. / Київ. ін-т інтелектуальної власності та права Нац. ун-ту "Одес. юридична акад."; Ін-т наук.-дослід. Люблін. парку наук.-технол. – Люблін : Kwant Studio, 2018. С. 150-151.*

24. Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як основа для розвитку міжнародного бізнесу. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: наук. вид.: тези доп. 27-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2019, 15-17 травня 2019 р.: у 4 ч. Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол. – Харків: НТУ "ХПІ", 2019. С.264.*

25. Марчук Л.С. Механізм комерціалізації інтелектуального потенціалу машинобудівного підприємства. *Охорона та захист інтелектуальної власності в інноваційній діяльності в умовах євроінтеграційних процесів. Секція №2: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. "Управління проектами. Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності", 21 березня 2019 р./ ред. кол.: О. П. Орлюк; Наук.-дослід. ін-т інтелектуальної власності. Київ: Кравченко Я.О., 2019. С.84-86.*

26. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Особливості формування інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств у залежності від специфіки підприємницької діяльності. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти, 10 травня 2019 р. / ред. кол.: В.С. Мошинський; Нац. ун-т водного госп-ва та природокористування.– Рівне, 2019. С.207-208. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53131>*

27. Marchuk L.S., Pererva P.G. Efficiency of the use of intellectual potential in an industrial enterprise. *Всеукраїнський семінар з проблем економіки інтелектуальної власності*: зб. наук. пр. 2-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 24 травня 2019 р. / ред. кол.: О.П. Орлюк; Наук.-дослід. ін-т інтелектуальної власності. – Київ: Кравченко Я.О., 2019. С.118-120.

28. Марчук Л.С. Система факторів впливу та розвитку інтелектуального потенціалу машинобудівної галузі. *Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри*: матеріали 7-ї Всеукр. наук.-практ. конф. з проблем інтелектуальної власності, 27 вересня 2019 р.: електрон. зб. / ред. кол.: О.П. Орлюк; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2019. С.195-199. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53136>

29. Марчук Л.С. Тенденції розвитку інтелектуального потенціалу машинобудівної галузі. *XIII Міжнародна науково-практична конференція магістрантів та аспірантів*: матеріали конф., 19-22 листопада 2019 р. / ред. Є.І. Сокол; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків: НТУ "ХПІ", 2019. С.351-352.

30. Марчук Л.С. Організація системи управління інтелектуальним потенціалом підприємства. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів, докторантів, молодих учених*, 14 травня 2020 р. / гол. ред. Ю.Д. Бойчук; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2020. С.205-207. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53119>

31. Марчук Л.С. Економічна оцінка інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств. *Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри*: тези 8-ї Всеукр. наук.-практ. конф. з проблем інтелектуальної власності, 25 вересня 2020 р. / ред. кол.: О.П. Орлюк;

Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2020. С.116-118. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53138>

32. Марчук Л.С. Інтелектуально-інноваційний розвиток сучасного підприємства як фактор забезпечення загальної ефективності менеджменту. *Сучасні технології менеджменту*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених, 8 грудня 2020 р. / відп. ред. Л.М. Черчик. – Луцьк, 2020. С.102-103.

33. Marchuk L.S. Intellectualization of the economy as a factor in the development of industrial enterprises. *Marketing of innovations. Innovations in marketing*: materials of the Intern. Sci. Internet Conf., December, 2020 / ed. S. Iliashenko; Univ. of Economics and Humanities. – Electron. text data. – Bielsko-Biala, 2020. P.80-82. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53157>

34. Марчук Л.С. Совершенствование концепции устойчивого развития интеллектуального потенциала на основе непрерывного образования. *Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: materials of the Monthly Intern. Sci. and Practic. Conf.*, May 30 - June 1, 2021 / gen. edit. Yu. Popova. Tallinn: Teadmus OÜ, 2021. P.54-56.

ABSTRACT

Marchuk L.S. Management of processes of formation and estimation of intellectual potential of machine-building enterprises. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the Doctor of Philosophy on a specialty 051 – Economics (05 - Social and Behavioral Sciences). – National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2021.

The work was performed at the Department of Management of Innovative Entrepreneurship and International Economic Relations of the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» of the Ministry of Education and Science of Ukraine. The dissertation is available in the library of the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» at the address: 61002, Kharkiv, str. Kirpichova, 2.

The dissertation presents the results of research of theoretical and scientific-methodical provisions, as well as the development of practical recommendations for improving the processes of formation, management and evaluation of the intellectual potential of machine-building enterprises.

The object of study is the process of development of intellectual potential of machine-building enterprises.

The subject of the study is a set of theoretical and methodological approaches and practical developments to assess the intellectual potential of machine-building enterprises.

The methodological and theoretical basis of the study were the fundamental provisions of economic theory, methodological developments and scientific works of leading scientists on the development of intellectual potential of machine-building enterprises.

In solving of the dissertation research, modern general scientific and special methods were used: methods of analysis, synthesis, generalization and comparison – to clarify the essence of economic categories; system approach – for systematization of indicators of influence of intellectual potential; process and scenario – when modeling the algorithm for assessing intellectual potential; statistical and graphical – to analyze the current state of intellectual potential in machine-building enterprises of Ukraine; expert assessments – to identify indicators and determine their impact on the development of intellectual potential; structural-logical and economic-mathematical modeling – for development of methodical provisions of complex estimation of intellectual potential at the machine-building enterprises; abstract-logical – for theoretical generalizations of research results.

In the introduction the urgency of the research tasks is substantiated, the scientific novelty is given and the practical significance of the obtained results is formed.

In the first section research and analysis of economic categories close in economic essence, but not identical, such as: intellectual capital, intellectual resources, intellectual potential, labor and economic potential. A detailed analysis of the current state and prospects of development of the intellectual potential of the machine-building industry of Ukraine is carried out. The reasons that prevent domestic enterprises from carrying out intellectual activity are highlighted. A study and comparative analysis of existing methods for assessing the intellectual potential of machine-building enterprises. The advantages and disadvantages of existing methods are identified. As a result of research the use of the corresponding methods of an estimation of intellectual potential of the machine-building enterprises is offered that is caused by their features, difference of criteria and indicators.

In the second section the research of methods of formation of intellectual potential of machine-building enterprises is carried out and their comparative characteristic is resulted. The world and domestic tendencies of development of intellectual potential of machine - building branch are investigated and analyzed. A

study of the Ukrainian market of industrial pumps. The system of indicators of influence of intellectual potential of machine-building branch is formed, with use of expert-analytical methods methodical provisions on their ranking and definition of weight coefficients of groups of indicators of efficiency and separate indicators as a part of each group separately taking into account their specificity are developed. Methodical recommendations concerning the organization of management system of formation and development of intellectual potential of the machine-building enterprise are developed.

In the third section research is conducted on the development of methods for assessing the intellectual potential of machine-building enterprises and the effectiveness of its use. The specifics of personnel knowledge management aimed at continuing education, which will increase the efficiency of using the intellectual potential of the industrial enterprise, are determined. An effective model of comprehensive assessment of the intellectual potential of the machine-building enterprise has been created, the theoretical and methodological approach to determining the level of intellectual potential of the industrial enterprise has been improved. identification of strategic directions for the development of intellectual potential and inefficient investment in its improvement. On the example of pump construction, replacing old equipment with new ones through the introduction of intellectual potential in the form of highly qualified specialists in repair and maintenance of pumping equipment managed to achieve significant savings in electricity consumption. A system of qualitative and quantitative indicators of intellectual potential, which has a logical and clear structure, is calculated.

A comprehensive assessment of both individual components of intellectual potential and determined the intellectual level of the enterprise as a whole. Based on the improved decomposition-aggregate method, the assessment of the level of intellectual potential of competing machine-building enterprises of the Kharkiv industrial region is determined.

The scientific novelty of the study is to substantiate the theoretical and methodological provisions and practical recommendations for managing the processes of formation and evaluation of the intellectual potential of machine-building enterprises. The essence of the economic category «intellectual potential» has been improved by providing an author's definition, which, unlike the existing ones, identifies and summarizes the most common and distinctive features for this term, which allows to understand a more accurate description of the economic category.

The dissertation also improved the system of indicators and methods of assessing intellectual potential, which, in contrast to existing provisions, allows you to rank and determine the weights of groups of indicators of impact on the effectiveness of intellectual potential and individual indicators in each group separately for each state of intellectual potential of them.

The methodological approach to assessing the level of intellectual potential of machine-building enterprises was further developed, which, in comparison with the existing practice, allows to systematize methods of assessing intellectual potential, which provides an opportunity to assess the level of intellectual potential both for its individual components and complex as a whole.

The conceptual approach to managing the intellectual potential of the machine-building enterprise, unlike the existing ones, takes into account the processes of managing the formation and use of intellectual potential, which provides opportunities to more effectively manage the intellectual potential of the enterprise and make timely and effective management decisions.

Methodological provisions for integrated assessment of intellectual potential of machine-building enterprises have been further developed, the distinctive feature of which is the formation of an individual system of indicators based on the application of linear scaling and selection of the most influential.

The methodological approach to a comprehensive assessment of the level of intellectual potential of machine-building enterprises has been further developed. the

potential of the researched enterprise in relation to competitors, which allows enterprises to more effectively manage the intellectual potential and develop measures to improve it.

The practical significance of the obtained results is that the theoretical, methodological and methodological provisions, conclusions and recommendations of the dissertation are brought to the level of practical developments and implemented in the activities of enterprises: LLC SKB «Ukrelektromash» (memorandum dated 18.10.2019), JSC «Electromashina» (memorandum dated 17.09.2019), SE «Kharkiv Institute of Land Management» (memorandum dated 06.05.2019), LLC «EVEREST COMPANY» (memorandum dated 12.09.2019), PE «VITAR GROUP» (memorandum dated 14.02.2019), LLC «Juventa Engineering» (memorandum dated 23.05.2019), CJSC NTMEC «Ecosystem» (memorandum dated), LLC «Suburban Real Estate» (memorandum dated 24.03.2020), LLC «AMB Technology» (memorandum dated 02.02.2021), and in the educational process of the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (memorandum dated 17.09.2021).

Key words: economic activity, intellectual potential, management, formation, estimation, efficiency, classification of indicators of intellectual potential, machine - building branch.

LIST OF THE APPLICANT'S PUBLICATIONS

Scientific works in which the main scientific results of the dissertation are published:

1. Pererva P.G., Marchuk L.S. Intelektualnyi potentsial yak ekonomichna katehoriia [Intellectual potential as an economic category]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky): zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University «KhPI» (economic sciences): collection of scientific papers]. Kharkiv: NTU «KhPI», 2018. no.15(1291). P.53-63 Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/36345> (International Journal Indexing: ICI Journals Master List / ICI World of Journals, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Ulrichs periodicals, Google Scholar)

2. Marchuk L.S. Metodyky rozrakhunku intelektualnoho potentsialu pidpryiemstva [Methods of calculating the intellectual potential of the enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky): zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University «KhPI» (economic sciences): collection of scientific papers]. Kharkiv: NTU «KhPI», 2018. no.20 (1296). P. 95-101. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37651> (International Journal Indexing: ICI Journals Master List / ICI World of Journals, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Ulrichs periodicals, Google Scholar)

3. Marchuk L.S. Suchasnyi stan intelektualnoho potentsialu ta analiz diialnosti mashynobudivnykh pidpryiemstv Ukrainy [The current state of intellectual potential and analysis of the activities of machine-building enterprises of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky.* Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser.: Economic sciences: zb. nauk. pr. / hol. red. N.I. Shashkova, 2019. no.34. P.78-81. Retrieved from <http://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/461>

4. Marchuk L.S. Doslidzhennia ta analiz svitovykh ta vitchyznianskykh faktoriv rozvytku intelektualnoho potentsialu pidpriemstv mashynobudivnoi haluzi. Derzhava ta rehiony [Research and analysis of world and domestic factors of development of intellectual potential of enterprises of machine-building branch]. Ser.: Ekonomika ta pidpriemnytstvo. *State and regions. Ser.: Economics and Entrepreneurship*, 2020. no.1. P. 59-66. DOI: [org/10.32840/1814-1161/2020-1-10](https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-10)

5. Marchuk L.S. Rol ta mistse intelektualnoho potentsialu v rozvytku promyslovykh pidpriemstv [The role and place of intellectual potential in the development of industrial enterprises]. Enerhozberezhennia. Enerhetyka. Enerhoaudyt. *Energy saving. Power engineering. Energy audit*, 2020. no.10 (152). P.30-37. Retrieved from <http://eee.khpi.edu.ua/article/view/229917> (International Journal Indexing: Google Scholar, BASE, WorldCat, Ulrichs Periodicals Directory)

6. Marchuk L.S. Metodychni rekomendatsii stosovno orhanizatsii systemy upravlinnia intelektualnym potentsialom mashynobudivnoho pidpriemstva [Methodical recommendations on the organization of the management system of the intellectual potential of the machine-building enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky): zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University «KhPI» (economic sciences): collection of scientific papers]. Kharkiv: NTU «KhPI», 2021. no.1. P.65-68.

7. Marchuk L.S. Metodychni rekomendatsii po otsyntsi efektyvnosti vykorystannia intelektualnoho potentsialu mashynobudivnykh pidpriemstv [Methodical recommendations for assessing the effectiveness of the intellectual potential of machine-building enterprises]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky): zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University «KhPI» (economic sciences): collection of scientific papers]. Kharkiv: NTU «KhPI», 2021. no.2. P.64-67. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54864>

Foreign publications:

8. Marchuk L. Modeling of economic assessment of intellectual potential at machine-building enterprises of Ukraine. *ASEJ Scientific Journal of Bielsko-Biala School of Finance and Law*. 2020. Vol. 24, no.3. P.15-20. Retrieved from <https://asej.eu/index.php/asej/article/view/548> (International Journal Indexing: DOAJ, CEJSH, CEEOL, BASE, ICI Journals Master List, ERIH PLUS, EBSCO, ROAD, Google Scholar)

Publications that testify to the approbation of the results of the dissertation materials:

9. Marchuk L.S., Pererva P.G. Yssledovanye sostavliaiushchyykh yntellektualnoho kapytala promishlennoho predpriatyia [Study of the components of the intellectual capital of an industrial enterprise]. *Stratehichno-innovatsiinyi rozvytok subiektiv ekonomichnoi systemy v umovakh hlobalizatsii: Zbirnyk tez II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii*, (Kremenuchuk, 8-10 lystopada 2017 roku). – Kremenuchuk, KrNU, 2017. – P.129-134. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/33714>

10. Marchuk L.S., Pererva P.G. Klasyfikatsiia intelektualnoho potentsialu promyslovoho pidpriemstva [Classification of intellectual potential of an industrial enterprise]. *Aktualni pytannia orhanizatsii ta upravlinnia diialnistiu pidpriemstv u suchasnykh umovakh hospodariuvannia: elektronne vydannia: zb. tez. dop. Mizhvuzivskoi nauk.-prakt. konf., 23 lystopada 2017*, [Kharkiv: NANHU, 2017]. P.92-94. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/33281>

11. Marchuk L.S., Pererva P.G. Poniattia ta struktura intelektualnoho potentsialu pidpriemstva [The concept and structure of intellectual potential]. *Stratehichni perspektyvy rozvytku ekonomichnykh subiektiv v nestabilnomu ekonomichnomu seredovyskhi: Zbirnyk tez II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu*, Kremenuchuk: KrNU, 2017. P.175-179.

12. Marchuk L.S., Pererva P.G. Intelektualnyi potentsial yak ekonomichna skladova rozvytku promyslovoho pidpriemstva [Intellectual potential as an

economic component of industrial enterprise development]. *Materialy II mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Suchasni naukovy innovatsii"* chastyna 1. Mizhnarodnyi tsentr naukovykh doslidzhen (Kyiv, 24-25 liutoho 2018). Kyiv, 2018. P.19-21.

13. Marchuk L.S., Pererva P.G. Osoblyvosti ekonomichnoho rozvytku ta formuvannia intelektualnoho potentsialu mashynobudivnoho pidpriemstva i kultura [Features of economic development and formation of intellectual potential of machine-building enterprises]. *Ukrainy v svitovykh hlobalizatsiinykh protsesakh:pozytsionuvannia i realii: tezy dop. 3-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 21-22 bereznia 2018, Kyiv: KNUKiM, 2018. P.121-124.*

14. Marchuk L.S. Poniatiinyi aparat intelektualnoho potentsialu mashynobudivnoho pidpriemstva [The conceptual apparatus of the intellectual potential of the machine-building enterprise]. *From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area: proc. of the Intern. Sci. Conf., August 24th, 2018 / org. com.: M. Kitsing; Baltic Research Inst. of Transform. Economic Area. Riga: Baltija Publishing, 2018. P.51-53.*

15. Marchuk L.S. Intelektualnyi potentsial ta yoho otsinka na promyslovomu pidpriemstvi [Intellectual potential and its assessment in an industrial enterprise]. *Zakonodavstvo Ukrainy u sferi intelektualnoi vlasnosti ta yoho pravozastosuvannia: natsionalni, yevropeiski ta mizhnarodni vymiry: materialy 6-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh ta studentiv z problem intelektualnoi vlasnosti, 27 veresnia 2018 r. / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka; Nauk.-doslid. intelektualnoi vlasnosti. Kyiv, 2018. P.164-168.*

16. Marchuk L.S. Intelektualnyi potentsial Ukrainy yak aspekt upravlinnia: problemy ta napriamy rozvytku [Intellectual potential of Ukraine as an aspect of management: problems and directions of development]. *Suchasni tekhnolohii menedzhmentu: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh, 7 lystopada 2018 r. / vidp. red. L.M. Cherchyk. Lutsk : SNU im. L. Ukrainky, 2018. P.102-103.*

17. Marchuk L.S. Rol intelektualnoho potentsialu v upravlinskii diialnosti mashynobudivnykh pidpriemstv [The role of intellectual potential in the management of machine-building enterprises]. *Suchasni tekhnolohii menedzhmentu: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh*, 7 lystopada 2018 r. / vidp. red. L.M. Cherchyk. – Lutsk : SNU im. L. Ukrainky, 2018. P.104-105.

18. Marchuk L.S. Realizatsiia intelektualnoho potentsialu Ukrainy v suchasnykh umovakh innovatsiinoho rozvytku [Realization of intellectual potential of Ukraine in modern conditions of innovative development]. *Stratehichno-innovatsiinyi rozvytok subiektiv ekonomichnoi systemy v umovakh hlobalizatsii*. Strategically-innovative development of the subjects of the economic system in the conditions of globalization: zb. tez nauk. robit 3-yi mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. / Kremenchutskyi nats. un-t im. M. Ostrohradskoho. Kremenchuk, 2018. P.106-109.

19. Marchuk L.S., Posokhov I.M. The current state and trends of international trade in goods on the example of the Kharkiv region. *Perspectives of science and education: proc. of the 6th Intern. youth conf., 14th December, 2018, New York, USA* / ed. L. Koenig. – Vienna: Premier Publishing s.r.o., 2018. P.132-136.

20. Marchuk L.S., Posokhov I.M. Ekonomycheskye rysky intelektualnoho potentsyala na promyshlennom predpriiaty [Economic risks of intellectual potential in an industrial enterprise]. *Sotsialno-ekonomichni ta pravovi chynnyky rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy: oblikovi, analitychni ta kontrolni aspekty v suchasnykh umovakh intehratsiinykh protsesiv: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.*, 22 lystopada 2018 r. – Poltava: PUET, 2018. P.309-312.

21. Marchuk L.S. Intelektualnyi potentsial yak skladova innovatsiinoho rozvytku v kontseptsii stratehichnoho upravlinnia promyslovym pidpriemstvom [Intellectual potential as a component of innovative development in the concept of strategic management of an industrial enterprise]. *Suchasni problemy*

hlobalizatsiinykh protsesiv u svitovii ekonomitsi: materialy nauk.-prakt. konf., 12 lystopada 2018 r. – Kyiv : NAU, 2018. P.134-135.

22. Marchuk L.S. Intellektualnyi potentsyal kak faktor ustoichyvoho rozvytyia promyshlennoho predpriatyia [Intellectual potential as a factor of sustainable development of an industrial enterprise]. *Rehyonalnye problemy preobrazovaniia ekonomiky: intehratsyonnye protsessy i sotsyalno-ekonomycheskaia polytyka rehyona: materyaly 9-y Mezhdunar. nauch.-prakt. konf.*, 5-6 dekabria 2018 – Makhachkala: YSEY DNTs RAN, 2018. P.607-609.

23. Marchuk L.S. Osnovy upravlinnia intelektualnym potentsialom v umovakh suchasnoi ekonomiky ta prava [Fundamentals of intellectual potential management in the modern economy and law]. *Rol i znachennia intelektualnoi vlasnosti v innovatsiinomu rozvytku ekonomiky ta prava: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, Kyiv 17 lystopada 2018 r. / Kyiv. in-t intelektualnoi vlasnosti ta prava. In-t nauk.-doslid. – Liublin: Kwant Studio, 2018. P.150-151.

24. Marchuk L.S. Intellektualnyi potentsial yak osnova dlia rozvytku mizhnarodnoho biznesu [Intellectual potential as a basis for the development of international business]. *Informatsiini tekhnolohii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia. Information technologies: science, engineering, technology, education, health: tezy dop. 27-yi mizhnar. nauk.-prakt. konf. MicroCAD–2019: u 4 ch. Ch. 3 / red. Ye. I. Sokol. Kharkiv: NTU "KhPI", 2019. P.264.*

25. Marchuk L.S. Mekhanizm komertsializatsii intelektualnoho potentsialu mashynobudivnoho pidpriemstva [The mechanism of commercialization of the intellectual potential of the machine-building enterprise]. *Okhorona ta zakhyst intelektualnoi vlasnosti v innovatsiinii diialnosti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv. Sektsiia №2: zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* 21 bereznia 2019 r./ red. kol.: O.P. Orliuk; Nauk.-doslid. in-t intelektualnoi vlasnosti. Kyiv: Kravchenko Ya.O., 2019. P.84-86.

26. Marchuk L.S., Pererva P.G. Osoblyvosti formuvannia intelektualnoho potentsialu mashynobudivnykh pidpriemstv u zalezhnosti vid spetsyfiky

pidpriumnytskoi diialnosti [Features of the formation of the intellectual potential of machine-building enterprises depending on the specifics of entrepreneurial activity]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku suchasnoi nauky*: zb. tez Mizhnar. nauk.-prakt. konf. molodykh naukovtsiv, aspirantiv i zdobuvachiv vyshchoi osvity, 10 travnia 2019 r. / red. kol.: V.S. Moshynskyi; Nats. un-t vodnoho hosp-va ta pryrodokorystuvannia. – Elektron. tekst. dani. – Rivne, 2019. P.207-208. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53131>

27. Marchuk L.S., Pererva P.G. Efficiency of the use of intellectual potential in an industrial enterprise. *Vseukrainskyi seminar z problem ekonomiky intelektualnoi vlasnosti*: zb. nauk. pr. 2-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf., 24 travnia 2019 r. / red. kol.: O.P. Orliuk; Nauk.-doslid. in-t intelektualnoi vlasnosti. – Kyiv : Kravchenko Ya.O., 2019. P.118-120.

28. Marchuk L.S. Systema faktoriv vplyvu ta rozvytku intelektualnoho potentsialu mashynobudivnoi haluzi [The system of factors influencing and developing the intellectual potential of the machine-building industry]. *Zakonodavstvo Ukrainy u sferi intelektualnoi vlasnosti ta yoho pravozastosuvannia: natsionalni, yevropeiski ta mizhnarodni vymiry*: materialy 7-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh ta studentiv z problem intelektualnoi vlasnosti, 27 veresnia 2019 r.: elektron. zb. / red. kol.: O.P. Orliuk; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – Elektron. tekst. dani. – Kyiv, 2019. P.195-199. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53136>

29. Marchuk L.S. Tendentsii rozvytku intelektualnoho potentsialu mashynobudivnoi haluzi [Trends in the development of intellectual potential of the machine-building industry]. *XIII Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia*: materialy konf., 19-22 lystopada 2019 r. / red. Ye.I. Sokol; Nats. tekhn. un-t "Kharkiv. politekhn. in-t". – Kharkiv: NTU "KhPI", 2019. P.351-352.

30. Marchuk L.S. Orhanizatsiia systemy upravlinnia intelektualnym potentsialom pidpriumstva [Organization of the management system of the intellectual potential of the enterprise]. *Nauka ta osvita v doslidzhenniakh molodykh*

uchenykh: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., 14 travnia 2020 r. / hol. red. Yu.D. Boichuk; Kharkiv. nats. ped. un-t im. H.S. Skovorody. Kharkiv, 2020. P.205-207. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53119>

31. Marchuk L.S. Ekonomichna otsinka intelektualnoho potentsialu mashynobudivnykh pidpriemstv [Economic assessment of the intellectual potential of machine-building enterprises]. *Zakonodavstvo Ukrainy u sferi intelektualnoi vlasnosti*: materialy 8-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh ta studentiv z problem intelektualnoi vlasnosti, 25 veresnia 2020 r. / red. kol.: O. P. Orliuk; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – Kyiv, 2020. P.116-118. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53138>

32. Marchuk L.S. Intelektualno-innovatsiinyi rozvytok suchasnoho pidpriemstva yak faktor zabezpechennia zahalnoi efektyvnosti menedzhmentu [Intellectually innovative development of a modern enterprise as a factor in ensuring the overall efficiency of management]. *Suchasni tekhnolohii menedzhmentu*: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh, 8 hrudnia 2020 r. / vidp. red. L. M. Cherchyk. – Lutsk, 2020. P.102-103.

33. Marchuk L. S. Intellectualization of the economy as a factor in the development of industrial enterprises. *Marketing of innovations. Innovations in marketing*: materials of the Intern. Sci. Internet Conf., December, 2020 / ed. S. Illiashenko; Univ. of Economics and Humanities. – Bielsko-Biala, 2020. P. 80-82. Retrieved from <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53157>

34. Marchuk L.S. Sovershenstvovanye kontseptsyy ustoichyvoho rozvytyia intelektualnoho potentsyala na osnove nepreryvnoho obrazovanyia [Improving the concept of sustainable development of intellectual potential on the basis of continuing education]. *Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices*: materials of the Monthly Intern. Sci. and Practic. Conf., May 30 - June 1, 2021 / gen. edit. Yu. Popova. Tallinn: Teadmus OÜ, 2021. P.54-56.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ, ОЦІНЮВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
1.1. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія	12
1.2. Сучасний стан та перспективи інтелектуально-інноваційного розвитку української промисловості	33
1.3. Дослідження та аналіз існуючих методів оцінювання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств.....	51
Висновки до розділу 1.....	62
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	64
2.1. Дослідження та аналіз світових і вітчизняних тенденцій розвитку інтелектуального потенціалу машинобудівної галузі.....	64
2.2. Особливості формування ринкової складової інтелектуального потенціалу на підприємствах-виробниках промислових насосів.....	86
2.3. Розробка методичних рекомендацій стосовно організації системи управління формування та розвитком інтелектуального потенціалу машинобудівного підприємства.....	104
Висновки до розділу 2.....	125
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ.....	129
3.1. Удосконалення методів оцінювання рівня інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств.....	129
3.2. Методичні рекомендації по оцінці ефективності використання інтелектуального потенціалу машинобудівного підприємства.....	150

3.3. Визначення рівня і ефективності використання інтелектуального потенціалу машинобудівних підприємств Харківського промислового регіону.....	161
Висновки до розділу 3.....	184
ВИСНОВКИ.....	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	189
ДОДАТКИ.....	208